

Dönem : 3
Toplantı : 1

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 126

Bursa Milletvekili Kasım Önadım'ın, Çırak, kalfa ve ustalık kanun teklifi ve Sanayi, Ticaret, Adalet, Millî Eğitim, Çalışma ve Plân komisyonlarından seçilen 3 er üyeden kurulu 7 numaralı Geçici Komisyon raporu (2/14)

Millet Meclisi Başkanlığına

Çırak, kalfa ve ustalık kanun teklifi ilişkte sunulmuştur.
Gereğini rica ederim.
Saygılarımla.

Bursa Milletvekili
Kasım Önadım

GEREKÇE

Memleketimizin çırak, kalfa ve usta durumunu düzenleyecek ve bir esasa bağliayacak olan bu tasarı hazırlanırken, muhtelif dış memleketlerden getirtilen çıraklık kanunları da incelenmiştir.

Tasarıya mesnet teşkil eden umumi sebep ve görüşlerin aşağıda belirtildiği şekilde ifade edilmesine çalışılmıştır.

Toplumsal bünyesi, hukukî yapısı ve demokratik amacı itibariyle çıraklık müessesesinin varlığı, insanlık tarihinin ilk çağlarından itibaren süregelmiştir.

Yine çıraklık müessesesinin İslâm memleketlerinde, Ortaçağın Roma, German ve Anglosakson tarihinde 11 nci Yüzyıldan beri lonca içinde tanzim edilmiş olduğu görülmektedir. Çırak, kalfa ve ustalık müessesesini belirli nizam ve kaidelere bağliyan loncalar, neden iktisadi sistemin kurulduğu 19 ncu Asra kadar varlıklarını devam ettirmişlerdir.

Memleketimizde de, çırak, kalfa ve ustalık müessesesi, Osmanlı İmparatorluğunda 19 ncu Asrın sonuna kadar yukarıda açıklanan bir nizam içerisinde inkişaf etmiştir. Bilhassa «Fütüvvet Tarihi» adı verilen esnaf teşekkülleri, zamanında sıkı bir merasim ve formaliteye tabi müesseseler olarak çalışmış, hususiyle çıraklıktan kalfalığa ve ustalığa geçiş, dükkân açış bu kuruluşlarla büyük merasim ve kıstaslara tabi tutulmuştur.

Kısaca, çıraklık müessesesinin bilhassa her seviyedeki okulların çok fakir olduğu devirlerde orta tabaka halk toplulukları için her nevi öğretim müessesesi olarak işlemiş olduğunu ve 18 nci Yüzyılın sonlarına kadar şehir halkının önemli bir ekonomik öğretim ve eğitim ocağı haline gelerek devrin toplumsal hayatında hâkim bir rol oynadığını müşahade etmiş bulunmaktayız.

Ticaretin şehir sınırları dışına çıkması, bunun sonucu olarak büyük sermayenin ve büyük işyerlerinin doğması, zamanla bu müessesenin dağılmasına yol açmış ve çocuk emeğini istismar eden dejenere bir hale düşmüştür.

Bu müessesenin, Devletin kanuni bir müessesesi halinde işlemesi, 1562 yılında İngiltere'de kabul ve zamanın şartlarına göre 1601 de tadil edilen çıraklık kanunlarıyla mümkün olmuştur.

Tekniğin ilerlemesi, artan işgücü ve iş bölümü ile seri halinde istihsalin başlaması çıraklığın fonksiyonlarının başka ellere geçmesine ve bu müessesenin yıkılmasına sebeb olmuştur.

Memleketimizde ise, Selçuklular devrinde müesseseseleşen çıraklık, Osmanlılar zamanında Batı memleketlerindeki benzer bir gelişme geçirmiş ve fakat kanuni bir müessese halini almadan, Batıda aynı müesseselerin karşılaştığı benzeri sebepler yüzünden, yıkılmıştır. Bugün hemen hiçbir kanuni himaye görmeyen çıraklık, Borçlar Kanununun birkaç maddesi hariç sadece sahipsiz ve mesnetsiz bir unvan olarak devam edegelmektedir.

Uzun bir duraklama ve bocalama devresinden sonra Batıda çıraklığı millî eğitim, işyeri sahipleri ve işçi teşkilâtının müşterek gayretleri sayesinde canlandığına ve çok geçmeden modern şartlara uygun yeni bir çıraklık sisteminin gelişmesine şahid olmaktayız.

Çırakların çoğunluğunu gençler teşkil ettiği için bunların meslek alanında yetiştirilmeleri işi her şeyden önce Eğitim ve Çalışma Bakanlıklarına düşen bir görevdir ve çıraklığı, meslek eğitiminin ayrılmaz bir parçası olarak görmekteyiz.

Zira, bu görev her şeyden evvel, işyeri sahipleri ve işçi teşekküllerini de yakından ilgilendirdiğinden çıraklık müessesesinin kuruluş ve işleyişinden bu üç unsur (Devlet, işyeri sahipleri ve işçi teşkilâtı) gereken sorumlulukları ortaklaşa üzerlerine almaları lüzum ve zarureti ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan da üç tarafı temsil eden üyelerden meydana gelecek mahallî çıraklık komitelerinin kurulması öngörülmüştür.

Ancak, bu komitelerin kurulmasında, 931 sayılı Kanuna tabi olan işyerleri ile bu kanun kapsamı dışında bırakılan ve 507 sayılı Kanuna tabi bulunan işyerleri ve sahiplerinin durumları ile çalışma tarz ve esaslarını ayrı mütalâa etmekte, çıraklar yönünden fayda mülâhaza edilmiştir.

Diğer taraftan, çıraklığın tarifi, çırak olacakların asgari yaş haddi, hangi sanat dallarının çıraklık yoluyla ve ne kadar zamanda öğretilebileceği, çıraklara verilecek ücret, göreceklere öğretimin esasları, çırakların yetişmesinde Devletin yaapacağı işler ve yardımlar, kalfalık ve ustalık imtihanları ve imtihan kurullarının tarzı teşekkülü, ve sair hususlar tasarıda yer almıştır.

Esasen söz konusu tasarının hazırlık çalışmalarında bir taraftan yukarıda zikredilen esaslar gözetilirken bir taraftan da;

a) Çıraklığın bir nizamla bağlanması maksadiyle uzun yıllardan beri muhtelif Bakanlıklar ve teşekküllerin yaptığı etüt ve çalışmalardan çıkarılan sonuçlar,

b) Çıraklık müessesesinin tarihî akışı ve bunun telkin ettiği hususlar, ortaya koyduğu şaşmaz vâkıalar ve rehber olduğu kıstaslar,

c) Dış memleketlerin çıraklık kanunlarının dayandığı ve müşterek olduğu mesnetler, bu kanunların incelenmesinden elde edilen sonuçlar,

d) Zirai, ekonomik ve endüstriyel alanlardaki cihazlanma ve kalkınmamızın süratli olmayışında, memleket çapında işliyen ve çıraklık müessesemizin bulunmayışının da âmîl olduğu,

Göz önünde tutulmuştur.

Bu görüş, kavram ve ihtiyaçlar yönünden hazırlanan tasarının aşağıda arz olunan hususlar bakımından memleketeye faydalı hizmetler getireceğine inanılmaktadır.

1. Mecburi öğrenimini tamamladıktan sonra doğrulan doğruya veya orta öğrenimini bitirip medenî çalışmak mecburiyetinde kalan gençlerin bir taraftan mesleklerini bir plân ve program içinde öğrenmelerini ve hayatlarını kazanmalarını temin edecek ve dolayısıyla fakir, fakat kabiliyetli olanların yetişmesine de imkân verecektir.

2. Gençleri meslekinde gerçek şartları içinde hazırlıyacak ve mahallî şartları da kalkındırıcaktır.

3. Gençlerin, gerek mesleki öğrenirken ve gerekse öğrendikten sonra daha kolaylıkla iş bulmalarını ve meslekî unvan ve ehliyetleri bakımından gerçek kıstaslara göre gelişmelerini temin edecektir.

4. Çıraklar bir taraftan ehliyetli ustalar elinde yetiştirilirken, bir taraftan da onların meslek okullarında veya açılacak kurslarda meslekleriyle ilgili teorik bilgileri kazanmalarını, maharet ve iyi alışkanlıklara sahip bir vatandaş olarak yetişmelerini sağlayacaktır.

5. Ciddî iş gören küçük ve büyük sanayi; ehliyetsiz, bilgiziz ve tecrübesiz ellerden çıkan mamullerden korunacak ve dolayısıyla millî servet ve işgücünün israfının asgari hadde indirilmesini mümkün kılacaktır.

6. Memleket ve sanayimizin kalkınmasında en önemli rolü bulunan ehliyetli insan gücünün plânlı ve maksatlı bir şekilde hazırlanmasına hizmet edecektir.

7. Yeni Anayasamızın iş hayatı ve vatandaş için tanıdığı imkânları kolaylaştırıcı bir rehber ve vasıta olacaktır.

8. Avrupa memleketleri arasında böyle bir kanunu olmayan tek memleket durumundan bizi kurtarmış olacaktır.

Bu itibarla, küçük sanatlar ve endüstri hayatımızda önemli bir hizmeti geçecek bu tasarının kanunlaşması kaçınılmaz bir zarurettir.

Altı bölümü ihtiva eden tasarı; çıraklığı, onun dayandığı sistemi, faydalı bir müessese olarak hizmet edebilmek için gerekli esasları ve memleketimizin içinde bulunduğu gerçeklerin ifadeleri olan ölçüleri taşır şekilde hazırlanmış olup, çıraklığı zarurî bir müessese olarak kabul etmektedir.

Bunun dışındaki bir teşkilât ve işleyişin geliştirip kökleştirmekten ve iktisadi alânlarda memleketimize vadetmekte olduğu hizmetleri ifa etmekten çok uzak, zor, masraflı, zaman kaybet tirici ve metotsuz bir sistem olacağı sonucuna varılmıştır.

Geçici Komisyonun raporu

Millet Meclisi
Geçici Komisyonu
Esas No. : 2/14
Karar No. : 2

17 . 4 . 1970

Yüksek Başkanlığa

Genel Kurulun 26 . 12 . 1969 tarihli 29 ncu Birleşiminde kurulması kabul edilmiş bulunan Geçici Komisyonumuzda Bursa Milletvekili Kasım Önadım'ın, çırak, kalfa ve ustalık kanun teklifi; ilgili Ticaret, Sanayi, Adalet, Millî Eğitim, Çalışma bakanlıkları ile Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu temsilcilerinin de iştirakiyle tetkik ve müzakere edildi.

Gerek teklifin gerekçesinde arz ve izah olunan hususlar ve gerekse teklif sahibinin verdiği mütemmim malûmat neticesinde teklifin tümü prensibolarak kabul edildikten sonra mad-delerin tetkikine geçilmiştir.

Mecburi öğrenimini tamamladıktan sonra doğrudan doğruya veya orta öğrenimini bitir-medeyen çalışmak mecburiyetinde kalan gençlerin bir taraftan mesleklerini plânlı bir program içinde öğrenmelerini ve hayatlarını kazanmalarını temin edecek ve dolayısıyla fakir fakat kabiliyetli olanların yetişmesine de imkân verecektir.

Gençlerin mesleke gerçek şartları içinde hazırlayıcı ve mahallî sanatları da kalkındıraca ktır.

Gençlerin, gerek mesleğini öğrenirken ve gerekse öğrendikten sonra daha kolaylıkla iş bulmalarını ve meslekî unvan ve ehliyetleri bakımından gerçek kıstaslara göre gelişmelerini temin edecektir.

Çıraklar bir tarafta ehliyetli ustalar elinde yetiştirilirken, bir taraftan da onların meslek okunlarında veya açılacak kurslarda meslekleri ile ilgili teorik bilgiler kazanmalarını maheret ve iyi alışkanlıklara sahip bir vatandaş olarak yetişmelerini sağlayacaktır.

Ciddî iş gören küçük ve büyük sanayi; ehliyetsiz, bilgiziz, ve tecrübesiz ellerden çıkan mamullerde koruyacak ve dolayısıyla millî servet ve işgücünün israfının asgari haddinin verilmesini mümkün kılacaktır.

Memleket ve sanayimizizin kalkınmasında en önemli rolü bulunan ehliyetli insangücünün plânlı ve maksatlı bir şekilde hazırlanmasına hizmet edecektir.

Yeni Anayasamızın iş hayatı ve vatandaş için tanıdığı imkânları kolaylaştırıcı bir rehber ve vasıta olacaktır.

Avrupa memleketleri arasında böyle bir kanun olmayan tek memleket durumundan bizi kurtarmış olacaktır.

Teklif Genel Kurulca tasvip görüp kanunlaştığı takdirde yukarıda kısaca arz edilen faydalar sağlıyacaktır.

Teklifin 4, 7, 11, 16, 17, 22, 23, 25 ve 31 nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 35 nci maddesi 36 nci madde olarak Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 40 nci maddesi 41 nci madde olarak Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 50 nci maddesi Komisyonumuzca 55 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 51 nci maddesi Komisyonumuzca 56 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 1 nci maddesinde mesleklerin tamamının tadadı mümkün olmadığı dikkate alınarak ve esasen Yüksek Çıraklık Kurulu görevleri arasında bulunan (Sanat ve meslekler tesbiti) dikkate alınarak madde : «Bu kanun 507 sayılı Kanuna tabi işyerleri ile 5590 sayılı Kanuna göre kurulmuş olan meslekî teşekküllere kayıtlı ve 15 işçi çalıştıran işyerlerinde ve bu işyerlerinde çalıştırılan çırak, kalfa, ve ustalara uygulanır.» şeklinde yeniden düzenlenmiş ve yapılan değişikliklerle madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 2 nci maddesine «Yüksek Çıraklık Kurulu» ibaresi ilâve olunmuş ve böylece Millî Eğitim Bakanlığınca Yüksek Çıraklık Kurulu kararlarını uygulama görevi verilmesiyle yetinilmiş ve bâzı redaktelerle madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 3 nci maddesinde zikredilen (çırak yetiştirme komitesi) «Çırak Eğitimi Komitesi» olarak düzeltilmiş ve madde bu değişikliklerle kabul edilmiştir.

Teklifin 5 nci maddesinin 1 nci fıkrasına (c) bendi olarak «12 yaşından küçük 18 yaşından büyük olmamak» hükmü ilâve edilmiş ikinci fıkranın sonundaki «Millî Eğitim Bakanlığınca tesbit ve ilân olunur. «ibaresi, Yüksek Çıraklık Kurulunca tesbit ve Millî Eğitim Bakanlığınca ilân olunur.» Şeklinde düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklik ve ilâvelerle madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 6 nci maddesinde her sanatta çıraklık süresinin ne kadar olacağı Yüksek Çıraklık Kurulunun mütalâası alınması uygun görüldüğünden madde metnine ilâve edilmiş ve bu değişikliklerle madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 8 nci maddesinde çırağın bu kanun teklifine göre çırak olmadan önce sanatı ile ilgili olarak elde ettiği bilgi ve tecrübe de zamanında değerlendirilmesi Çıraklık Eğitimi Komitesine bırakılmış ve bu değişikliklerle madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 9 nci maddesindeki (Çıraklık Komitesi) ibaresi «Çırak Eğitimi Komitesi» şeklinde düzeltilmiş ve yapılan bu değişikliklerle madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 10 nci maddesinde Çıraklık Sözleşmesinin şekil ve muhtevasının tanzim tarzı Yüksek Çıraklık Komitesince hazırlanması uygun görüldüğünden madde buna göre yeniden düzenlenip Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 12 nci maddesinin 2 nci fıkrasındaki, çıraklar için ödenecek prim çıkarılacak genel sağlık sigortası kanunu ile düzenleneceği hükmü getirilmek suretiyle değiştirilmiş ve bu şekilde madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 13 nci maddesinin 1 nci fıkrasına, «Çıraklara ödenecek ücretin Yüksek Çıraklık Komitesince tesbit olunur.» hükmü ilâve edilmiş ve yapılan bu değişikliklerle madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 14 nci maddesinin 10 nci cümlesindeki (Çalıştırılabilir.) kelimesi «çalıştırılabilirler» şeklinde düzeltilmiş ve yapılan bu değişikliklerle Komisyonumuzca madde kabul edilmiştir.

Teklifin 15 nci maddesinin 1 nci fıkrasındaki (hizmet) kelimeleri yerine «öğrenim» kelimeleri kullanılmış ve 3 nci fıkradaki gerçek mâzeret ve önemli sebepler dolayısıyla işyeri sahibi çırağa

izin verebilir. Bu mahiyetteki izinler metinde olduğu gibi 10 iş günü değil 30 iş günü olarak değiştirilmiş ve madde bu şekilde komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Çıraklık sözleşmesinin hangi hallerde feshe dileceğini gösteren teklifin 18 nci maddesinde bâzı redaksiyonlar yapılmış ve 2 nci fıkranın (d) bendi lüzumsuz görüldüğünden çıkarılmış, (e) fıkrası (d) fıkrası olarak (d) fıkrası da (e) fıkrası olarak kabul edilmiş, madde metnine yeni bir (f) fıkrası olarak, «Çıraklık Eğitimi Komitesince uygun görülecek diğer sebeplerin meydana çıkması» hükmü madde metnine ilâve edilmiş ve madde yapılan bu değişiklik ve ilâvelerle komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 19 ncu maddesinin son cümlesindeki (kalmakta devam eder) ibaresi, «kalır» şeklinde düzeltilmiş yapılan bu değişiklikte madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 20 nci maddesinin 1 nci ve 2 nci fıkraları bir fıkra halinde yeniden tedvin edilmiş ve yapılan bu değişiklikte madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

II nei Bölüm başlığı altında tarafların görev ve yükümlülüklerini gösteren teklifin 21 nci maddesinin 3 ncu fıkrasından sonra harflerle ifade edilen bendler numaralarla teselsül ettirildi, 4 ve 5 nci fıkralar mahallî eğitim komitelerinin vazifelerine ilâve edilmiş ve madde bu şekliyle Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 24 ncu maddesindeki (Çalışma Bakanlığı yerine, teklifin diğer maddeleri ile tenazuru için, «Mahallî çıraklık eğitim komitesi» derecedilmek suretiyle değişiklik yapılmış ve madde bu şekilde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 26 nci maddesinde çıraklar için haftada en çok 8 saatlik teorik ve pratik meslek kursları yarısı iş saatlerinde yarısı da sanat enstitülerinin tedarikat durumu dikkate alınarak gece yapılması şeklinde değişiklik yapılmış ve madde bu şekilde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 27 nci maddesine açıklık getirmek için, çırağın yetiştirilmesinde zaruri ve lüzumlu giderlerin Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesinde, «Ayrı bir maddeye» konulacak ödenekle karşılama şeklinde değişiklik yapılmış ve 20 den fazla çırak çalıştıran işyerlerinin kurs yeri temin etmesi ve kurs masraflarına katılması hükmü mezkûr işyerlerini bu yüzden fazla masrafa sokacağından metinden çıkarılmış ve yapılan bu değişiklikte madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Çırağın yetiştirilmesiyle ilgili hususların yönetmelikle tesbiti görevi Millî Eğitim Bakanlığın- dan alınarak Yüksek Çıraklık Kuruluna verilmesi öngörülmüş ve bu değiştirişle madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

IV ncu Bölüm başlığı altında kalfalık ve ustalık imtihanları ile imtihan kurullarını gösteren teklifin 29 ncu maddesinin 1 nci fıkrası yönetmeliğe tabi tutulmuş diğer fıkralar aynen kabul edilmiştir.

Teklifin 30 ncu maddesi 1 nci fıkrasında kalfalık imtihanı her sanat için Millî Eğitim Bakanlığınca tâyin edilecek tarihlerde yapılması hükmüne bağlanmıştır. Daha evvelki maddelerde değişikliğe mütenazır olarak Millî Eğitim Bakanlığının bu görevi kendisinden alınarak Yüksek Çıraklık Kuruluna verildiği, bir mahalde ayrı ayrı iki imtihan kurullarının bulunmasında mahzur mütalâa edildiğinden 2, 3, 4, 5 ve 6 nci fıkralar yeniden tedvin edilerek, Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 32 nci maddesi kalfaların imtihanının ne suretle yapılacağına dair bir yönetmelik hazırlanması lüzumlu ve zaruri mütalâa edilmiş ve bu maksatla yeni bir madde olarak düzenlenerek Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 32 nci maddesi 33 ncu madde olarak ve kalfaların işyerlerinden ayrılmalarına mütedair bir sürenin madde metninde tesbiti uygun mütalâa edildiğinden değiştirilerek kabul edilmiştir.

Teklifin 33 ncu maddesi 34 ncu madde olarak ve 1 nci fıkrasında (fiilen çalışmış olan) ibaresinden sonra, «ve bu süre» ibaresi ilâve edilmiş, ayrıca meslekî ve teknik öğretim okulları mezunlarının tahsil süreleri dolayısıyla öğrenim durumları dikkate alınarak ve bu kimselerin usta unvanını kazanmalarına mütedair yeni bir fıkra madde metnine ilâve olunmuş ve yapılan bu değişiklikte madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 34 ncü maddesi 35 nci madde olarak ve imtihan kurullarının tarzı teşekkülü yeniden düzenlenmiş ve bu değişiklikle madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 36 ncü maddesinde ustalık imtihanını kazanan kalfalara verilecek bir usta ehliyetnamesi Millî Eğitim Bakanlığının onayından alınarak bu görev valiliğe verilmiş bazı redakteler yapılmış ve 37 ncü madde olarak Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 37 ncü maddesinin 1 ncü fıkrasındaki (usta) kelimesi, «ustalık» olarak değiştirilmiş, 3 ncü fıkranın atıf yapmış olduğu (32 ncü madde) yukardaki madde numaralarına mütenazır olarak, «33 ncü madde» olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklikle madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 38 ncü maddesinde yabancı memleketlerden alınmış olan kalfalık, ustalık veya dengi belgelerin muadeleti, «Yüksek Çıraklık Kurulunun mütalâası alınarak» Millî Eğitim Bakanlığınca karara bağlanması uygun görülmüş ve yapılan bu değişiklikle 39 ncü madde olarak kabul edilmiştir.

Teklifin 39 ncü maddesi bâzı redaksiyonlara tabi tutularak yeniden düzenlenmiş ve 40 ncü madde olarak Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 41 ncü maddesinde kalfalık ve ustalık imtihanları ile ilgili idari masrafları, «27 ncü maddeye atıf yapmak» suretiyle Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesine konacak tahsisattan karşılanması uygun mütalâa edilmiş ve yapılan bu ilâveyle 42 ncü madde olarak Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 42 ncü maddesinin sonundaki (hükümlendirilir.) kelimesi, «tesbit olunur» şeklinde düzeltilerek 43 ncü madde olarak Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

V ncü Bölüm başlığı altında mahallî çırak yetiştirme komitelerinin vazife ve salâhiyetlerini gösteren teklifin 43 ncü maddesi teklif metninden çıkarılmıştır. Çıraklık mevzuatının uygulandığı bütün memleketlerde çırakın yetiştirilmesine mütedair hususların tesbit ve uygulanmasını sağlamak amacı ile ilgili Bakanlığa yardımcı olmak üzere bir Yüksek Çıraklık Kurulunun bulunduğu görülmüş ve memleketimizin bünyesine de uygun bulunduğu ve yapacağı görevler itibariyle lüzumlu olduğu görüşüne varılarak 43 ncü madde, 44 ncü madde olarak yeniden bu kurulun düzenlenmesini derpiş eder mahiyette tedvin edilmiş ve bu değişik şekliyle madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 44 ncü maddesi teklif metninden çıkarılmış ve 44 ncü maddede ihdas olunan Yüksek Çıraklık Kurulu Başkanı ile kurul sekreteryahının ne suretle tedvir edileceği hükmü getirilmiş ve 45 ncü madde olarak Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 45 ncü maddesi teklif metninden çıkarılmış ve Yüksek Çıraklık Kurulunun toplantıya davet usulünü tanzim eden yeni bir metin 46 ncü madde olarak düzenlenerek Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 46 ncü maddesi teklif metninden çıkarılmış ve Yüksek Çıraklık Kurulunun görevlerini düzenlemek üzere ve 47 ncü madde olarak yeni bir maddenin tedvini Komisyonumuzca uygun mütalâa olunmuştur.

Teklifin 47 ncü maddesi teklif metninden çıkarılmış mahallî çıraklık eğitimi komitelerinin teşekkül tarzını derpiş eden ve yeni bir madde olarak 48 ncü maddenin teklif metnine ithali Komisyonumuzca uygun görülmüştür.

Mahallî çıraklık eğitimi komitesi başkanının kim olacağının tâyin ve tesbiti yeni bir 49 ncü madde olarak düzenlenmesi ve teklif metnine ithali Komisyonumuzca uygun mütalâa olunmuştur.

Teklife, Mahallî Çıraklık Eğitimi Komitelerinin çalışmalarına yardımcı olmak üzere ve komitelere ayrıca ihtisas komiteleri kurma yetkisi verilmek üzere, 50 ncü maddenin ilâvesi komisyonumuzca uygun mütalâa olunmuştur.

Mahallî çıraklık eğitimi komitelerinin toplantılarına katılacak olan komite başkanı ile üyelerine ve müşavir üyelere verilecek zaruri masraf, yolluk ve huzur haklarının ne suretle tesbit ve

tâyin edileceği ve komitenin büro işlerinin ne suretle yürütüleceğini göstermek üzere düzenlenen 51 nci maddenin teklif metnine ithali komisyonumuzca uygun mütalâa edilmiştir.

Komitede çalışma tarzı ve faaliyeti ile ilgili hususların bir yönetmelikle tesbiti uygun bulunmuş ve teklife 52 nci madde olarak ilâvesi Komisyonumuzca yerinde mütalâa olunmuştur.

Teklifin VI nci bölüm cezai hükümler başlığı altında 48 nci maddesi bâzı redaksiyonlara tabi tutularak 53 ncü madde olarak Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin 49 ncü maddesi bâzı redaksiyonlarla 54 ncü madde olarak Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Geçici madde 1. — Teklifin geçici 1 nci maddesinin 1 nci fıkrası kalfalık imtihanına girebilmek için aranan şartları göstermektedir. Fıkraya açıklık vermek için yeniden düzenlenmiş, ustalık imtihanına girebilmek için aranan şartları gösteren 2 nci fıkra ise aynen kabul edilmiştir.

Geçici madde 2. — Teklifin geçici 2 nci maddesindeki (Ustalık ehliyatnamesi) ibaresi «Ustalık belgesi» olarak düzeltilmiş ve yapılan bu değişiklikle madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Geçici madde 3. — Teklifin geçici maddesi bâzı redaktelerle değiştirilerek kabul edilmiştir.

Geçici madde 4. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte meslek ve sanatını bizatihi usta durumunda yönetenlerden ve az 10 sene çalışmış olanlara usta ehliyeti imtihansız olarak verileceği hükmü bağlanmış olmasına rağmen (10 sene) lik müddet fazla görüldüğünden «5 sene» ye indirilmiş ve yapılan bu değişiklikle madde Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Teklifin yürürlük ve yürütme maddeleri olan 50 ve 51 nci maddeler 55 ve 56 ncı maddeler olarak Komisyonumuzca aynen kabul edildi.

Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek ve öncelik ve ivedilikle görüşülmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip	
Bursa	Adana	İstanbul	Ankara
<i>K. Önadım</i>	<i>Ş. Yılmaz</i>	<i>M. K. Özeke</i>	<i>F. N. Yıldırım</i>
Çanakkale	Çorum	Denizli	İzmir
<i>Z. Gülsen</i>	<i>A. Topçubaşı</i>	<i>H. Korkmazcan</i>	Söz hakkım mahfuzdur <i>B. Asutay</i>
Kocaeli	Manisa	Nevşehir	Ordu
<i>S. Yahşi</i>	<i>S. Çağlar</i>	<i>H. Başer</i>	<i>A. Topaloğlu</i>
İmzada bulunamadı			
	Sivas	İstanbul	
	<i>T. Koraltan</i>	<i>H. Türkay</i>	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Çırak, kalfa ve ustalık kanun tasarısı

MADDE 1. — Bu kanun çırak, kalfa ve ustalarla, aşağıda gösterilen iş kollarında çalışan kimselere bu sanatların icra edildiği işyerlerine ve iş sahiplerine uygulanır.

1. Her türlü inşaat, tesisat ve benzeri işleri,
2. Her türlü makina ve madenî ve madenî olmayan maddelerden yapılan cihaz, alet, eşya, v.s. imalât ve tamir işleri,
3. Her türlü ağaç ve döşeme işleri,
4. Giyim ve her türlü kadın el ve ev sanatları ile mensucat, deri ve ikösele işleri,
5. Gıda ve içki imalât işleri,
6. Tıbbi alet ve gereçler, kimya, temizleme işleri ile benzeri işler,
7. Cam, kâğıt, matbaacılık, plâstik ve top rak işleriyle benzeri işler,
8. Taşıt sanayii ve tamirciliği,
9. Elektrik, elektronik araçların imâl ve tamir işleri,
10. Berber ve kuaförler ile aşçılık işleri,
11. Yukarıdaki sanatlardan ayrı olarak 507 sayılı Kanuna tabi her türlü imal ve tamir işleri,

MADDE 2. — Millî Eğitim Bakanlığı lüzum göreceği diğer iş kolları ile sanatları ve bu sanatların icra edildiği işyerlerini bu kanun kapsamına alabilir veya çıkarabilir. Kanun kapsamı ile ilgili uygulamadan doğacak tereddüt ve anlaşmazlıklar da ilgili teşekkülün mütalâası alınarak aynı şekilde bu bakanlıkça çözümlenir.

Kanunun kapsamına giren veya yeniden alınacak olan bir işyerinin, kanunda belirtilen diğer şartlardan başka, o işyerinde en az bir ustanın çalışması zorunludur.

MADDE 3. — Bu kanuna göre çırak çalıştırmak isteyen işyeri sahibi veya kanuni temsilcisi alacağı çırak adayları için mahallî çırak yetiştirme komitesine 7 iş günü içinde bilgi vermekle yükümlüdür.

MADDE 4. — Bu kanuna tabi bir sanatı, o sanat için düzenlenen teorik ve pratik öğre-

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

Bursa Milletvekili Kasım Önadım'ın, Çırak, Kalfa ve Ustalık kanun teklifi

MADDE 1. — Bu kanun 507 sayılı Kanuna tabi işyerleri ile 5590 sayılı Kanuna göre kurulmuş olan meslekî teşekküllere kayıtlı ve 15 işçi çalıştıran işyerlerine ve bu işyerlerinde çalıştırılan çırak, kalfa ve ustalara uygulanır.

MADDE 2. — Yüksek Çıraklık Kurulunca bu kanun kapsamına alınması veya çıkarılmasına karar verilen işleri ve sanatları, Millî Eğitim Bakanlığı ilânı mütaakıp tatbik eder.

Kanun kapsamı ile ilgili uygulamadan doğacak tereddüt ve anlaşmazlıklar da, meslek kolunun bağlı olduğu teşekkülün mütalâası alınarak aynı şekilde Yüksek Çıraklık Kurulunca çözümlenir.

Kanun kapsamında bulunan veya yeniden alınacak olan bir işyerinin, kanunda belirtilen diğer şartlardan başka o işyerinde en az bir ustanın veya işyeri sahibi veyahut vekilinin bizzat usta olarak çalışması zorunludur.

MADDE 3. — Bu kanuna göre çırak çalıştırmak isteyen işyeri sahibi veya kanuni temsilcisi alacağı çırak adayları için Mahallî Çıraklık Eğitimi Komitesine 7 iş günü içinde bilgi vermekle yükümlüdür.

MADDE 4. — Teklifin 4 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

nim programına göre o iş yerinde öğrenmek amacı ile bir çıraklık sözleşmesi ile bir işyeri sahibinin hizmetine giren kimseye çırak denir. Ancak, aynı maksatla veli veya vasisinin yanında çalışanlardan çıraklık sözleşmesi aranmaz.

MADDE 5. — 1. Çırak olabilmek için, aşağıdaki nitelikleri ve şartları taşımak gerekmektedir.

a) En az mecburi ilköğrenimini bitirmek,
b) Seçtiği sanatın gerektirdiği kabiliyetleri haiz bulunmak,

2. Bâzi sanatlara alınacak çıraklarda aranacak asgari yaşlarla âzami öğrenim dereceleri Millî Eğitim Bakanlığınca tesbit ve ilân olunur.

3. Çıraklık bir öğrenim devresi olduğundan ilk öğrenimini bitirmiyen ve fakat seçtiği sanatın gerektirdiği kabiliyetleri haiz bulunan kimseler Mahallî Çıraklık Komitesinin muvafakati ile çırak olarak alınır. Ancak, bu kimselerin kalfalık imtihanına girebilmeleri için ilköğrenimini bitirmiş olmaları şarttır.

MADDE 6. — Her sanatta çıraklık süresinin ne kadar olacağı Millî Eğitim Bakanlığınca tesbit ve ilân olunur.

MADDE 7. — Çıraklık süresinin muntazaman ve aralıksız olarak tamamlanması esastır. Çırağın muteber ve gerçek sebeplerle bir yıl içindeki devamsızlığı 30 iş gününden fazla olduğu takdirde, fazlası çıraklık süresine eklenir.

MADDE 8. — Çırağın bu kanuna göre çırak olmadan önce sanatı ile ilgili olarak elde ettiği bilgi ve tecrübe, zaman itibariyle değerlendirilerek bu müddet çıraklık süresinden indirilebilir.

MADDE 9. — Çıraklığa bir tecrübe devresi ile başlanır. Bu devre sanatın özelliklerine göre üç aydan az altı aydan fazla olamaz. Bu süre içinde taraflar çıraklık sözleşmesini o mahaldeki ilgili Çıraklık Komitesine önceden bildirmek şartı ile ihbarsız ve tazminatsız ola-

(Geçici Komisyonun değiştirisi)

MADDE 5. — Çırak olabilmek için, aşağıdaki nitelikleri ve şartları taşımak gerekmektedir.

a) En az mecburi ilk öğrenimi bitirmek,
b) Seçtiği sanatın gerektirdiği kabiliyetleri haiz bulunmak,

c) 12 yaşından küçük 18 yaşından büyük olmamak,

2. Bâzi sanatlara alınacak çıraklarda aranacak asgari yaşlarla âzami öğrenim dereceleri Yüksek Çıraklık Kurulunca tesbit ve Millî Eğitim Bakanlığınca ilân olunur.

3. Çıraklık bir öğrenim devresi olduğundan ilköğrenimini bitirmiyen ve fakat seçtiği sanatın gerektirdiği kabiliyetleri haiz bulunan kimseler mahallî çıraklık eğitimi komitesinin muvafakati ile çırak olarak alınır. Ancak, bu kimselerin kalfalık imtihanına girebilmeleri için ilköğrenimini bitirmiş olmaları şarttır.

MADDE 6. — Her sanatta çıraklık süresinin ne kadar olacağı Yüksek Çıraklık Kurulunun mütalâası alınarak Millî Eğitim Bakanlığınca tesbit ve ilân olunur.

MADDE 7. — Teklifin 7 nci maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Çırağın bu kanuna göre çırak olmadan önce sanatı ile ilgili olarak elde ettiği bilgi ve tecrübe, zaman itibariyle Çıraklık Eğitimi Komitesi tarafından değerlendirilerek bu müddet çıraklık süresinden indirilebilir.

MADDE 9. — Çıraklığa bir tecrübe devresi ile başlanır. Bu devre sanatın özelliklerine göre 3 aydan az 6 aydan fazla olamaz. Bu süre içinde taraflar çıraklık sözleşmesini o mahaldeki Çıraklık Eğitimi Komitesine önceden bildirmek şartı ile ihbarsız ve tazminatsız olarak feshede-

(Hükümetin teklifi)

rak feshedebilirler. Tecrübe devresinin sona ermesi üzerine çıraklık sözleşmesi kesinleşir ve bu devre çıraklık süresinden sayılır.

MADDE 10. — Çırak olmak isteyenlerin müracaat, seçim ve işe alınmaları ile ilgili işlemlerin ve lüzumlu belgelerin ne olacağı, çırağa sanatını öğretmekle görevli ustaların yapacakları öğretimin usul ve tekniğini öğrenmelerini kolaylaştırmak amacı ile kısa süreli kursların açılması, bu kurslara ait programların düzenlenmesi, Çıraklık Sözleşmesinin şekil ve muhtevası ve tanzim tarzı, Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikte gösterilir.

MADDE 11. — Bu kanunda belirtilen esaslar dairesinde tertübolunan imtihanlarda başarı gösterip ustalık ehliyetnamesini haiz usta çalıştırmıyan veya aynı niteliği taşıımıyan işyeri sahibi veya kanuni temsilcisi çırak alamaz ve yetiştiremez.

MADDE 12. — 1. Çırak bir öğrencidir. Bu kanunda açıklık bulunımıyan hallerde diğerkanunlardaki çıraklıkla ilgili hükümler uygulanır.

2. İşyeri sahiplerinin çıraklar için ödiyecekleri iş kazaları ile meslek hastalıkları sigorta primleri Devlet bütçesinden ödenir. Çıraklar çıraklık devresi süresince başka bir sigorta primine tabi tutulamaz.

3. 5590 sayılı Kanunun üçüncü maddesi şümulü dışında kalan veya 507 sayılı Kanunun kapsamına giren işyeri sahiplerinin işyerlerinde çalıştırılmakta olan çıraklar, bu gibi işyerlerinde çalıştırılan kimseler sayısına ithal edilemezler.

MADDE 13. — 1. İşyeri sahibi çırağa, işe başladığı günden itibaren ücret ödemekle yükümlüdür. Bu ücret her altı ayda bir artan kademeli bir ücret baremine göre tesbit olunur. Verilecek ücret çıraklığın ilk altı ayında çırağın çalıştığı işyerindeki kalfanın veya işyerinde bu nitelikte bir kimse yoksa o yerde sanatta çalışan muadili bir kimsenin ücretinin % 10 nundan ve son altı ayda ise % 60'ndan az olmaz.

2. Çırak olmadan önce sanatlarında elde etmiş oldukları bilgi ve pratik tecrübeler dola-

(Geçici Komisyonun değişikliği)

bilirler. Tecrübe devresinin sona ermesi üzerine Çıraklık Sözleşmesi kesinleşir ve bu devre çıraklık süresinden sayılır.

MADDE 10. — Çırak olmak isteyenlerin müracaat, seçim ve işe alınmaları ile ilgili işlemlerin ve lüzumlu belgelerin ne olacağı, çırağa sanatını öğretmekle görevli ustaların yapacakları öğretimin usul ve tekniğini öğrenmelerini kolaylaştırmak amacı ile kısa süreli kursların açılması, bu kurslara ait programların düzenlenmesi, Çıraklık Sözleşmesinin şekil ve muhtevası ve tanzim tarzı Yüksek Çıraklık Kurulunca hazırlanıp Millî Eğitim Bakanlığınca tasdik edilecek bir yönetmelikte gösterilir.

MADDE 11. — Teklifin 11'nci maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 12. — 1. Çırak bir öğrencidir. Bu kanunda açıklık bulunımıyan hallerde diğerkanunlardaki çıraklıkla ilgili hükümler uygulanır.

2. İşyeri sahiplerinin çıraklar için ödiyecekleri iş kazaları sigorta primleri çıkarılacak olan Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile düzenlenir.

3. 5590 sayılı Kanunun üçüncü maddesi şümulü dışında kalan veya 507 sayılı Kanunun kapsamına giren işyeri sahiplerinin işyerlerinde çalıştırılmakta olan çıraklar bu gibi işyerlerinde çalıştırılan kimseler sayısına ithal edilemezler.

MADDE 13. — 1. İşyeri sahibi çırağa işe başladığı günden itibaren ücret ödemekle yükümlüdür.

Her altı ayda bir artan kademeli ücret baremine göre Yüksek Çıraklık Kurulunca tesbit olunacak bu ücret çıraklığın ilk altı ayından çırağı çalıştığı işyerindeki kalfanın veya işyerinde bu nitelikte bir kimse yoksa o yerde sanatta çalışan muadili bir kimsenin ücretinin % 15'inden ve son altı ayda ise % 60'ndan az olmaz.

2. Çırak olmadan önce sanatlarında elde

(Hükümetin teklifi)

yısıyle çıraklık süresinden indirme yapılan çıraklar, durumlarına tekabül eden devrenin ücretini alırlar.

3. 507 sayılı Kanun kapsamına giren işyeri sahiplerinin işyerlerinde çalıştırılacak çırakların ücretleri, iş sahipleri ile çırağın veli veya vasisi arasında kararlaştırılır. Ve bu husus çıraklık sözleşmesine dercedilir. Ve bu sözleşmede tesbit olunan, miktar ve esaslara göre ödeme yapılır.

MADDE 14. — Çıraklar yetiştirilmek üzere emrine verildikleri iş kolu nezaretçisinin (İşyeri sahibi, temsilcisi, ustası, kalfası veya benzeri kademeyi işgal edenin) çalışma saatlerine uygun şekilde çalıştırılırlar. Çıraklık süresinin son yılı hariç devamlı olarak yalnız çalışmalarına müsaade edilemez. Bu konuda 931 sayılı İş Kanununun «çocukları çalıştırma yasağı Md. 68» «gece çalıştırma yasağı ile Md. 69» ve «ağır ve tehlikeli işler Md. 78» hükümleri göz önünde bulundurulur.

507 sayılı Kanun kapsamına giren işyerlerinde, veli veya vasisinin muvafakati alınmak şartıyla çıraklar, saat 21,00 e kadar çalıştırılabilir.

MADDE 15. — 1. İşyeri sahibi 16 yaşını bitirmemiş çıraklara bir sene hizmetten sonra yılda bir ay ücretli izin vermekle yükümlüdür. 16 yaşını bitirmiş ve 18 yaşını ikmal etmemiş çırakların bir yıl hizmetten sonra yıllık ücretli izinleri 20 gün ve 18 yaşını bitirmiş çırakların ise 15 gündür.

2. Yıllık ücretli izinler sırasıyle ve çırağın yetiştirilmesi için açılan meslek kurslarının tatil edildiği aylarda verilir.

3. Gerçek mâzeret ve önemli sebepler dolayısıyla işyeri sahibi çırağa ücretsiz izin verebilir. Bu mahiyetteki izinler yılda 10 iş gününden fazla sürdüğü takdirde fazlası çıraklık süresine eklenir.

4. Bu kanunla diğer kanunlardaki ücretli izinlere ait hükümler geliştiği takdirde bunlardan çırak yararına olanları uygulanır.

I - BÖLÜM

Çıraklık sözleşmesi

MADDE 16. — Her işyeri sahibi veya temsilcisi çırak adayını çıraklığa aldığı tarihten iti-

(Geçici Komisyonun değişikliği)

etmiş oldukları bilgi ve pratik tecrübeler dolayısıyla çıraklık süresinden indirme yapılan çıraklar, durumlarına tekabül eden devrenin ücretini alırlar.

3. 507 sayılı Kanun kapsamına giren işyeri sahiplerinin işyerlerinde çalıştırılacak çırakların ücretleri, iş sahipleri ile çırağın veli veya vasisi arasında kararlaştırılır. Bu husus çıraklık sözleşmesine dercedilir. Bu sözleşmede tesbit olunan miktar ve esaslara göre ödeme yapılır.

MADDE 14. — Çıraklar yetiştirilmek üzere emrine verildikleri iş kolu nezaretçisinin (işyeri sahibi, temsilcisi, ustası, kalfası veya benzeri kademeyi işgal edenin) çalışma saatlerine uygun şekilde çalıştırılırlar. Çıraklık süresinin son yılı hariç devamlı olarak yalnız çalışmalarına müsaade edilemez. Bu konuda 931 sayılı İş Kanununun çocukları çalıştırma yasağı madde 68, gece çalıştırma yasağı madde 69 ve «ağır ve tehlikeli işler madde 78» hükümleri göz önünde bulundurulur. 507 sayılı Kanun kapsamına giren işyerlerinde, veli veya vasisinin muvafakati alınmak şartıyla çıraklar, saat 21 e kadar çalıştırılabilirler.

MADDE 15. — 1. İşyeri sahibi 16 yaşını bitirmemiş çıraklara bir sene öğrenimden sonra, yılda bir ay ücretli izin vermekle yükümlüdür. 16 yaşını bitirmiş ve 18 yaşını ikmal etmemiş çırakların bir yıl öğrenimden sonra yıllık ücretli izinleri 20 gün ve 18 yaşını bitirmiş çırakların ise 15 gündür.

2. Yıllık ücretli izinler sırasıyle ve çırağın yetiştirilmesi için açılan meslek kurslarının tatil edildiği aylarda verilir.

3. Gerçek mâzeret ve önemli sebepler dolayısıyla işyeri sahibi çırağa ücretsiz izin verebilir. Bu mahiyetteki izinler yılda 30 iş gününden fazla sürdüğü takdirde fazlası çıraklık süresine eklenir.

4. Bu kanunla diğer kanunlardaki ücretli izinlere ait hükümler geliştiği takdirde bunlardan çırak yararına olanları uygulanır.

BÖLÜM - I

Çıraklık Sözleşmesi

MADDE 16. — Teklifin 16 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

baren onunla, reşidolmaması halinde veli veya vasisi ile 15 gün içinde çıraklık sözleşmesi yapmaya mecburdur.

MADDE 17. — Çıraklık sözleşmesi çıraklık süresinin tamamlanmasıyla sona erer, ancak, kalfalık imtihanında başarı gösteremiyenler çırak olarak çalışmaya devam ederler.

MADDE 18. — Aşağıdaki hallerde çıraklık sözleşmesi taraflarca feshedilir.

1. Çırak yönünden :

a) İşyeri sahibi gerçek kişi ise ölümü veya tüzel kişi ise infisahı, iflâsı işyerinin grev, lokavt diğer mücbir sebeplerden gayri bir sebeple faaliyetini aralıksız iki aydan fazla tatil etmesi veya işyerinin uzak bir yere nakli dolayısıyla çırağın işine devam etmesine maddi imkân kalmaması veyahut devamının ona ağır külfet yüklemesi,

b) Çırağın mücbir bir sebep altında, işine devam etmesini fiilen imkânsız kılacak derecede uzak bir mahalle ailesi ile birlikte veya yalnız olarak ikametgâhını nakletmesi,

c) Çırağa sanatını öğreten ustanın aralıksız olarak iki ay veya daha fazla süren hastalığı halinde yerine bir başkasının alınmaması,

d) İşyeri sahibi veya ustanın çırağa fena muamele ettiğinin veyahut çırağa karşı olan vecibelerin yerine getirilmediğinin ilgili komitece tesbit edilmesi,

e) Çırağa sanatını öğreten ustanın ayrılması veya şeref ve haysiyeti muhil bir suçtan hapse mahkûm olması ve yerine başka bir ustanın getirilmemesi,

f) Çırağın hastalık ve sair sebepler dolayısıyla sanatını öğrenmeyi devamlı olarak engelliyen bir halin meydana gelmesi,

g) Çırağın yaptığı işin veya işyerindeki durumunun onun sağlığı ve ahlâki bakımından mahzurlu olduğunun sonradan anlaşılması,

2. İşyeri sahibi bakımından :

a) Çırağın işyeri sahibine veya temsilcisine veyahut ustasına karşı saygısız hareket ettiğine ilgili çıraklık komitesince kanaat getirilmesi,

b) Çırağın işine, okul veya kursa, izinsiz ve gerçek bir sebep olmaksızın devamsızlık göstermesi,

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 17. — Teklifin 17 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 18. — Aşağıdaki hallerde çıraklık sözleşmesi taraflarca feshedilebilir.

1. Çırak yönünden :

a) İşyeri sahibi gerçek kişi ise ölümü veya tüzel kişi ise infisahı, iflâsı, işyerinin grev, lokavt diğer mücbir sebeplerden gayri bir sebeple faaliyetinin aralıksız iki aydan fazla tatil etmesi veya işyerinin uzak bir yere nakli dolayısıyla çırağın işine devam etmesine maddi imkân kalmaması veyahut devamının ona ağır külfet yüklemesi,

b) Çırağın, mücbir bir sebep altında, işine devam etmesini fiilen imkânsız kılacak derecede uzak bir yere ailesi ile birlikte veya yalnız olarak ikametgâhını nakletmesi,

c) Çırağa, sanatını öğreten ustanın aralıksız olarak iki ay veya daha fazla süren hastalığı halinde yerine bir başkasının alınmaması,

d) İşyeri sahibi veya ustanın çırağa fena muamele ettiğinin veyahut çırağa karşı olan vazife ve vecibelerin yerine getirilmediğinin ilgili komitece tesbit edilmesi,

e) Çırağa, sanatını öğreten ustanın ayrılması veya şeref ve haysiyeti muhil bir suçtan hapse mahkûm olması ve yerinde başka bir ustanın getirilememesi,

f) Çırağın, hastalık ve sair sebepler dolayısıyla sanatını öğrenmeyi devamlı olarak engelliyen bir halin meydana gelmesi,

g) Çırağın yaptığı işin veya işyerindeki durumunun onun sağlığı ve ahlâki bakımından mahzurlu olduğunun sonradan anlaşılması,

2. İşyeri sahibi bakımından :

a) Çırağın, işyeri sahibine veya temsilcisine veyahut ustasına karşı saygısız hareket ettiğine ilgili Çıraklık Komitesince kanaat getirilmesi,

b) Çırağın, işine okul veya kursa, izinsiz ve gerçek bir sebep olmaksızın devamsızlık göstermesi,

(Hükümetin Teklifi)

e) Çırağın aralıksız iki ay veya daha fazla devamsızlığını mucibolan yahut işyeri sahibinin, usta ve işyerindeki arkadaşlarının sağlığı bakımından tehlike arz eden bir hastalığa tutulması,

d) Şeref ve haysiyeti muhil bir suçtan mahkûm olması,

e) İşyeri sahibine karşı olan vecibelerini yerine getirmemesi,

f) İşyeri iğ yönetmeliğinin çıraklarla ilgili hükümlerine aykırı harekette ısrar etmesi, iğ yönetmeliğ i bulunmayan işyerleri için işyeri sahipleri veya ustanın koyduğı iş nizamını bozucu harekette bulunması,

MADDE 19. — İşyerinin bir başka kimse tarafından devralınması halinde, yeni işyeri sahibi eski işyeri sahibi ile yapılan sözleşme hükümlerini kendisine bağı saymayı ve çırak yeni işyeri sahibinin hizmetinde işine devam etmeyi kabul ettikleri takdirde sözleşme yürürlükte kalmakta devam eder.

MADDE 20. — Toplu sözleşmelere, çıraklarla ilgili olarak . bu kanun hükümlerine aykırı bulunan veya bu kanunda çıraklara tanınmış haklardan daha azını derpiş eden hükümler konamaz. Bu kanun yürürlüğe girdiğı tarihte toplu sözleşmelerde mevcut bu gibi hükümler yerine, bu kanundaki daha müsait hükümler geçerli olur.

507 sayılı Kanuna tabi işyerleri toplu sözleşmeye tabi değildir. Bu madde hükmü anılan işyerlerine ve sahiplerine uygulanmaz.

II - BÖLÜM

Tarafların görev ve yükümlülükleri

MADDE 21. — İşyeri sahibinin çırağa karşı olan görev ve yükümlülükleri :

1. Çırağa sözleşmede belirtilen o sanata ait öğrenim programını noksansız olarak uygulamak, onu çıraklık süresi sonunda yapılacak kalfalık imtihanını başarabilecek tarzda yetiştirilmesini sağlamak,

2. Çırağın sanatı ile ilgili teorik meslek dersleri görmek üzere okul ve kurslara devamına müsaade etmek ve devamını kontrol altında bulundurmak,

(Geçici Komisyonun değıştirisi)

e) Çırağın, aralıksız iki ay veya daha fazla devamsızlığını mucibolan, yahut işyeri sahibinin, usta ve işyerindeki arkadaşlarının sağlığı bakımından tehlike arz eden bir hastalığa tutulması,

d) İşyeri sahibine karşı olan vecibelerini yerine getirmemesi,

e) İşyeri İyönetmeliğinin çıraklarla ilgili hükümlerine aykırı harekette ısrar etmesi, iğ yönetmeliğ i bulunmayan işyerleri için işyeri sahipleri veya ustanın koyduğı iş nizamını bozucu harekette bulunması,

f) Çıraklık Eğıtimi Komitesince uygun görülecek diğ er sebeplerin meydana çıkması,

MADDE 19. — İşyerinin, bir başka kimse tarafından devralınması halinde, yeni işyeri sahibi eski işyeri sahibi ile yapılan sözleşme hükümlerine kendisini bağı saymayı ve çırak yeni işyeri sahibinin hizmetinde işine devam etmeyi kabul ettiğı takdirde sözleşme yürürlükte kalır.

MADDE 20. — 507 sayılı Kanun şümulü dışındaki işyerlerinde akdedilecek toplu sözleşmelere, çıraklarla ilgili olarak bu kanun hükümlerine aykırı bulunan veya bu kanunda çıraklara tanınmış haklardan daha azını derpiş eden hükümler konamaz. Bu kanun yürürlüğe girdiğı tarihte toplu sözleşmelerde mevcut bu gibi hükümler yerine, bu kanundaki daha müsait hükümler geçerli olur.

BÖLÜM - II

Tarafların görev ve yükümlülükleri

MADDE 21. — İşyeri sahibinin çırağa karşı olan görev ve yükümlülükleri :

1. Çırağa, sözleşmede belirtilen o sanata ait öğrenim programını noksansız olarak uygulamak, onu çıraklık süresi sonunda yapılacak kalfalık imtihanını başarabilecek tarzda yetiştirilmesini sağlamak,

2. Çırağın, sanatı ile ilgili teorik meslek dersleri görmek üzere okul ve kurslara devamına müsaade etmek ve devamını kontrol altında bulundurmak ,

(Hükümetin Teklifi)

3. Çırağın sanatını öğrenmesi ile ilgili işlerde çalıştırmak,

a) 507 sayılı Kanuna tabi işyerlerinde çalışan çırakların sicili tutulmak üzere çıraklık sözleşmesinin tanzimini takibeden yedi işgünü içinde sözleşmenin bir örneğini ilgili derneğe vermek ve sicil numarasını alarak sözleşmeye yazmak,

b) Çırağın izin, hastalık ve sair sebeplerle olan devamsızlığını sicili tutan derneğe muntazam ve zamanında bildirmek,

c) Her yıl sonunda çırağın sicil özetini ilgili dernekten alarak çırağın veli veya vasisine göndermek,

d) Çırağın, çıraklık süresini tamamladığına dair sicili tutan derneğin bildirisinden sonra açılacak ilk kalfalık imtihanına girmesini sağlamak ve imtihan için gereken alet ve malzemeyi mahallî çıraklık komitesinden temin etmek,

MADDE 22. — Çırağın işyeri sahibine karşı olan görev ve yükümlülükleri.

1. Sanatını muayyen yetiştirme programına uygun olarak olanca dikkat, gayret ve itinasıyla öğrenmeye, sanatında en yüksek derecede maharet elde etmeye ve çıraklık süresi içerisinde kalfa olmaya çalışmak,

2. Gerek işyerlerindeki pratik çalışma işine ve gerekse sanatı ile ilgili teorik meslek derslerini görmek üzere tayin edilen okul ve kurslara muntazam olarak devam etmek.

3. Çırağın yetiştirme ve öğrenme durum ve kabiliyetini tesbit etmek üzere yapılacak deneme imtihanları ile kalfalık imtihanına girmek,

4. İşyerine ait sır ve özellikleri başkalarına söylememek,

III - BÖLÜM

Çırağın yetiştirilmesi

MADDE 23. — Çıraklık, çırağın işe alınması ile başlar. Çırağın sanatını öğrenmesi için iş üzerinde bir öğrenci gibi çalışması şarttır.

MADDE 24. — Millî Eğitim ve Çalışma Bakanlığı, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu ile Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi ve Ticaret Borsaları Birliği ve Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonunun mütalâası alın-

(Geçici Komisyonun değişikliği)

3. Çırağı, sanatını öğrenmesi ile ilgili işlerde çalıştırmak,

4. Çıraklık, sözleşmesinin tanzimini takibeden yedi iş günü içinde sözleşmenin bir örneğini mahallî çıraklık eğitimi komitesine, derneğe kayıtlı ise ilgili derneğe vermek ve sicil numarasını alarak sözleşmeye yazmak,

5. Çırağın, izin, hastalık ve sair sebeplerle olan devamsızlığını sicili tutan derneğe ve mahallî çıraklık eğitimi komitesine bildirmek,

6. Her yıl sonunda çırağın sicil özetini ilgili dernekten alarak çırağın veli veya vasisine göndermek,

7. Çırağın, çıraklık süresini tamamladığına dair sicili tutan derneğin bildirmesinden sonra açılacak ilk kalfalık imtihanına girmesini sağlamak ve imtihan için gereken alet ve malzemeyi mahallî çıraklık eğitimi komitesinden temin etmek.

MADDE 22. — Teklifin 22 nci maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

BÖLÜM - III

Çırağın yetiştirilmesi

MADDE 23. — Teklifin 23 ncu maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 24. — Millî Eğitim Bakanlığı, mahallî çıraklık eğitimi komitelerinin ve Yüksek Çıraklık Kurulunun mütalâasını almak suretiyle her sanata mahsus pratik ve teorik yetiştirme programlarını hazırlar. Bu programlarda her

(Hükümetin Teklifi)

mak suretiyle her sanata mahsus pratik yetiştirme programlarını müştereken hazırlar. Bu programlarda, her sanatın icrası için zaruri olan maharet ve işlemler, bunların öğretilme sıra ve süreleri ayrı ayrı gösterilir. Teorik meslek dersleri ile programları Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanır ve uygulanır.

MADDE 25. — Teorik meslek dersleri programlarının çırağın sanatını etraflı bir şekilde öğrenmesine doğrudan doğruya yardımcı olacak konuları içine alması ve pratik çalışmalara paralel olarak işlenmesi gereklidir.

MADDE 26. — Teorik meslek derslerinin iş saatleri içinde öğretilmesi ve haftada en çok bir iş gününü geçmemesi esastır. Her altı ayda bir pratik çalışma ve teorik derslerden yoklama yapılır.

MADDE 27. — Çırağın yetiştirilmesi için lüzumlu okul ve kurs giderleri Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesine konulacak tahsisatla karşılanır. Ancak, yirmiden fazla çırak çalıştıran işyerleri kurs yerini temin etmeye ve kurs masraflarına iştirake mecburdurlar.

MADDE 28. — Çırağın yetiştirilmesi ile ilgili hususlar Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikte belirtilir.

IV - BÖLÜM

Kalfalık ve ustalık imtihanları ve imtihan kurulları

MADDE 29. — 1.—Çırak, çıraklık süresinin sonunda bu süreyi tamamladığını tevsik şartıyla, kendi sanatı için tertiplenecek ilk kalfalık imtihanına girmekle zorunludur.

2. Kalfalık imtihanının amacı, çırağın kendi sanatının ihtiva ettiği maharet ve işlemleri kâfi derecede bir emniyet ve ehliyetle ve yalnız başına icra ve ifaya muktedir olup olmadığı, sanatında kullanılan araç ve gereçlerin özellikleriyle bunların işlenmesi ve kullanılmasına ait lüzumlu sanat bilgilerine sahip bulunup bulunmadığı ve sanatı ile ilgili teorik meslek derslerinden kendisine öğretilen konu-

(Geçici Komisyonun değişikliği)

sanatın icrası için zaruri olana maharet ve işlemler bunların öğretilme sıra ve süreleri ayrı ayrı gösterilir.

MADDE 25. — Teklifin 25 nci maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 26. — Çıraklar için haftara en çok 8 saatlik teorik ve pratik meslek kursları düzenlenir. Bu sürenin yarısı iş saatlerinde, yarısı da haftada en çok iki geceyi geçmemek üzere gece uygulanır.

MADDE 27.— Çırağın yetiştirilmesi için lüzumlu okul ve kurs giderleri Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinde ayrı bir maddeye konulacak tahsisatla karşılanır.

MADDE 28. — Çırağın yetiştirilmesi ile ilgili hususlar Yüksek Çıraklık Kurulunca hazırlanıp Millî Eğitim Bakanlığınca onaylanacak yönetmelikte belirtilir.

BÖLÜM — IV

Kalfalık ve ustalık imtihanları ve imtihan kurulları

MADDE 29. — 1. Çırak, çıraklık süresinin sonunda bu süreyi tamamladığını tevsik şartı ile, kendi sanatı için tertiplenecek ilk kalfalık imtihanına girmek zorundadır.

2. Kalfalık imtihanının amacı, çırağın kendi sanatının ihtiva ettiği maharet ve işlemleri kâfi derecede bir emniyet ve ehliyetle ve yalnız başına icra ve ifaya muktedir olup olmadığı, sanatında kullanılan araç ve gereçlerin özellikleriyle bunların işlenmesi ve kullanılmasına ait lüzumlu sanat bilgilerine sahip bulunup bulunmadığı ve sanatı ile ilgili teorik meslek derslerinden kendisine öğretilen konuları iyice kavrayıp kavramadığı hususlarını tesbit etmektir.

(Hükümetin Teklifi)

ları iyice kavrayıp kavramadığı hususlarını tesbit etmektir.

3. Kalfalık imtihanında başarı göstermeyen çıraklar 18 nci madde hükmüne göre çırak olarak çalışmakla beraber, 6 ay sonra açılacak imtihana girme hakkına haizdirler. Bunda da başarı gösteremedikleri takdirde mütaakip iki imtihana daha girebilirler. Bu suretle 4 defa yapılacak imtihan sonunda kalfa ehliyeti alamıyan çıraklar imtihan haklarını kaybetmiş olurlar.

MADDE 30. — 1. Kalfalık imtihanı her sanat için Millî Eğitim Bakanlığınca tâyin edilecek tarihlerde yapılır.

2. Kalfa imtihan kurulları mahallî ilgili çırak yetiştirme komiteleri başkanları ile, Valilikçe bu komitelerin üyeleri arasından biri asil biri yedek olmak üzere seçillecek iki işçi ve iki işyeri temsilcilerinden teşekkül eder. İmtihana bunlardan üçü katılır, kurul üyeleri aralarından bir başkan seçer,

3. Millî Eğitim ve Çalışma Bakanlıkları imtihan kurullarında o sanatta yetkili bir veya iki temsilei bulundurabilirler.

4. 507 sayılı Kanuna tabi işyerlerinde çalışan çırakların kalfalık imtihan heyeti, mahallî esnaf ve sanatkârlar dernekleri birliği yönetim kurulu başkanı veya tevkil edeceği birinin başkanlığında olmak üzere, çırağın çalıştığı işyerinin kayıtlı bulunduğu dernekçe seçilen 2, Millî Eğitim Bakanlığınca atanacak iki temsileiden kurulur.

5. Dernek temsilcileri sanat kollarının her nevinden imtihan heyetine girecek nitelikte ve en ziyade meslekî kıdem sahibi kimselerden 3 - 5 kişi önceden dernek yönetim kurullarınca seçilir. Ve bunlar için bir liste düzenlenir. Çırakların sanat kollarına göre bu listede yazılı gruplardan iki kişi kur'a ile tesbit olunur. Ve imtihan gününden üç gün önce kurul başkanına yazılı olarak bildirilir.

6. İmtihan kurullarında aşağıda belirtilmiş olan kimseler görev alamazlar.

a) Çırağın veli ve vasisi ile üçüncü dereceye kadar olan akrabaları,

b) Çırağın, çalıştığı işyeri sahibi veya kanuni temsileisi, çırağı yetiştiren ustası.

(Geçici Komisyonun Değiştirilmesi)

3. Kalfalık imtihanında başarı göstermeyen çıraklar 18 nci madde hükmüne göre çırak olarak çalışmakla beraber, 6 ay sonra açılacak imtihana girme hakkına haizdirler. Bunda da başarı gösteremedikleri takdirde mütaakip iki imtihana daha girebilirler. Bu suretle 4 defa yapılacak imtihan sonunda kalfa ehliyeti alamıyan çıraklar imtihan haklarını kaybetmiş olurlar.

MADDE 30. — 1. Kalfalık imtihanı her sanat için Yüksek Çıraklık Kurulunca tesbit edilecek tarihlerde ve yerlerde yapılır.

2. Kalfalık imtihan kurulları, mahallî Çıraklık Eğitimi Komitelerince aşağıdaki müesseselerden aday gösterilecek 10 kişi arasında valilikçe seçilecek 5 asil 5 yedek üyeden meydana gelir kurul üyeleri aralarında bir başkan seçer.

a) Mahallî Çıraklık Eğitimi Komitelerinden bir asil bir yedek,

b) İlgili dernek üyelerinden üç asil üç yedek,

c) Millî Eğitim Bakanlığınca temsileisi bir asil bir yedek,

3. İmtihan kurullarında aşağıda belirtilmiş olan kimseler görev alamazlar.

a) Çırağın veli ve vasisi ile üçüncü dereceye kadar olan akrabaları,

b) Çırağın çalıştığı işyeri sahibi veya kanuni temsileisi, çırağı yetiştiren ustası,

Yukarıda belirtilmiş bulunan üyeler imtihan heyeti toplanmadan önce keyfiyeti imtihan kurulu başkanına bildirmeye mecburdurlar.

4. Çıraklar kalfalık imtihanlarına buldukları şehirlerde girmeye mecburdurlar. Çıraklık Eğitimi Komitesi lüzum gördüğü takdirde başka bir yerde imtihana girebilirler.

(Hükümetin Teklifi)

Yukarıda belirtilmiş bulunan üyeler imtihan heyeti toplanmadan önce keyfiyeti imtihan kurulu başkanına bildirmeye mecburdurlar.

MADDE 31. — Kalfa ehliyet belgesi sahibinin o sanatta ehil olduğunu ve o sanatın (kalfa) sı unvanını taşıyabileceğini gösterir bu belgeye sahibolmayanların kalfa unvanı ile çalışmalarını yasaktır.

MADDE 32. — 507 sayılı Kanuna tâbi işyerlerinde çalışan çıraklar kalfa belgesi aldıktan sonra, çalıştığı işyeri sahibinin veya vekilinin muvafakatini almadan başka bir işyerine giremezler.

Ancak, kalfanın ayrılmasını gerektiren gerçek sebepler mevcut ise bu husus ilgili çıraklık komitesince tesbit olunur ve taraflara bildirilir.

Tesbit olunan durum kalfanın ayrılmasını gerektirdiği takdirde, işyeri sahibi veya kanuni temsilcisi kalfaya yazılı bir muvafakatname verir. Kalfa bu belgeyi aldıktan sonra işinden ayrılır ve çalışacağı işyeri sahibine mezkûr belgeyi vermek suretiyle yeni işine başlar.

MADDE 33. — 1. Kalfa ehliyet belgesini aldıktan sonra sanatında en az üç yıl kalfa olarak fiilen çalışmış olan kimseler kendi sanatları için açılacak ustalık imtihanına girebilirler.

2. İmtihanda başarı gösteremiyen kalfalar, bundan sonra açılacak ustalık imtihanına girmeyi arzu ettikleri takdirde bu husustaki müracaatlarını yazılı olarak ilgili çıraklık kuruluna bildirirler. Kurullar bu müracaatları nazara alır ve durum imtihan gününden en az bir hafta önce ilgiliye ve imtihan kurulu başkanına intikal ettirirler.

3. Sanat ve Yapı Enstitüleri ile bunlara denk sanat okullarını bitirenler sanatları ile ilgili ustalık imtihanına girebilirler.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 31. — Teklifin 31 nci maddesi komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 32. — Kalfalık imtihanı, sanatın özelliğine göre çıraklık süresinde verilen teorik ve pratik bilgilerden yapılır. İmtihanlar Yüksek Çıraklık Kurulunun hazırlayacağı ve Millî Eğitim Bakanlığının onaylayacağı yönetmeliğe göre yapılır.

MADDE 33. — 507 sayılı Kanuna tabi işyerlerinde çalışan çıraklar kalfa belgesi aldıktan sonra, iki yıllık süre içinde çalıştığı işyeri sahibinin veya vekilinin muvafakatını almadan başka bir işyerine giremezler.

Ancak, bu süre içinde kalfanın ayrılmasını gerektiren gerçek sebepler mevcut ise bu husus ilgili çıraklık komitesince tesbit olunur ve taraflara bildirilir.

Tesbit olunan durum kalfanın ayrılmasını gerektirdiği takdirde, işyeri sahibi veya kanuni temsilcisi kalfaya yazılı bir muvafakatname verir. Kalfa bu belgeyi aldıktan sonra işinden ayrılır ve çalışacağı işyeri sahibine mezkûr belgeyi vermek suretiyle yeni işine başlar.

MADDE 34. — 1. Kalfa ehliyet belgesini aldıktan sonra sanatında en az üç yıl kalfa olarak fiilen çalışmış olan ve bu süre içinde açılacak geliştirme kurslarına devam ederek başarı göstermiş bulunanlar kendi sanatları için açılacak ustalık imtihanına girebilirler.

2. İmtihanda başarı gösteremiyen kalfalar bundan sonra açılacak ustalık imtihanına girmeyi arzu ettikleri takdirde bu husustaki müracaatlarını yazılı olarak ilgili çıraklık kuruluna bildirirler. Kurullar bu müracaatları nazara alır ve durum imtihan gününden en az bir hafta önce ilgiliye ve imtihan kurulu başkanına intikal ettirirler.

3. İlkokula dayalı beş yıl veya ortaokula dayalı en az iki yıl öğrenim veren Meslekî ve Teknik Öğretim Okulları mezunlarından, sanat-

(Hükümetin Teklifi)

MADDE 34. — 1. Ustalık imtihanı her sanat için Millî Eğitim Bakanlığınca lüzum görülecek yerlerde teşkil edilecek usta imtihan kurulları tarafından yapılır. Usta imtihan kurulu Türkiye'de en yüksek kademedeki işçi ve işyeri sahiplerinin bağlı buldukları teşekküllerin teklif edebilecekleri 10 ar kişilik aday listelerinin her birinden bir asil, bir yedek ve ayrıca o sanatta tecrübe ve ihtisası ile tanınmış bir kimse valilikçe başkan olarak atanır ve ustalık imtihan heyeti bu suretle üç kişiden kurulur.

2. İlgili Bakanlık imtihan kurullarında o sanatta yetkili bir veya iki temsilci bulundurabilir. Mevcudolan yerlerde Bölge Çalışma Müdürlüğü temsilcisi ile sanat ve yapı enstitüsü müdürleri veya seçecekleri birer öğretmen imtihan kurulunun tabii üyeleridir.

3. 507 sayılı Kanuna tabi işyerlerinde çalışan kalfaların ustalık imtihanı mahallî derneklerin her sanat için teklif edebilecekleri 5 er kişilik aday listelerinden birlik yönetim kurullarınca seçilecek bir asil, bir yedek ve mahallî Birliğin göstereceği bir asil, bir yedek ile Millî Eğitim Bakanlığınca atanacak başkandan terakkübetmek üzere üç kişilik imtihan heyeti kurulur.

4. Ustalık imtihan kurullarında bu kanunun 30 ncu maddesinin 6 ncı fıkrası ve bendlerinde zikri geçen kimseler görev alamazlar.

MADDE 35. — Ustalık imtihanının amacı adayın sanatının gerektirdiği yetki ile bütün maharet ve işlemlerin tam bir ehliyet ve müstakilen icraya muktedir ve sanatı ile ilgili olan lüzumlu bütün teorik meslek bilgilerine sahib olup olmadığını tesbit etmektir.

MADDE 36. — Ustalık imtihanını kazanan kalfalara bir usta ehliyetnamesi verilir. Ehliyetnamenin şekli Millî Eğitim Bakanlığınca tesbit olunur. Ehliyetname imtihan kurulu üyeleri tarafından imzalandıktan sonra Millî Eğitim Bakanlığınca onaylanır.

Kalfalık ehliyetnameleri de aynı usul ve esaslar dairesinde tanzim imza ve onaylanır.

MADDE 37. — 1. Usta ehliyetnamesi sahibinin o sanatta tam mânası ile ehil olduğunu ve

(Geçici Komisyonun değişikliği)

larında bilfiil üç yıl çalışanlara usta unvanı verilir.

MADDE 35. — 1. Ustalık imtihanı, her sanat için Yüksek Çıracılık Kurulunca lüzum gösterilecek ve Millî Eğitim Bakanlığınca onaylanacak yerlerde teşkil edilecek imtihan kurulları tarafından yapılır. Ustalık imtihan kurulları, mahallî çıracılık eğitimi komitesince aşağıdaki müesseselerden aday gösterilecek 14 kişi arasından Valilikçe seçilecek 7 asil ve 7 yedek üyeden meydana gelir. Başkan Millî Eğitim Bakanlığınca atanır.

a) Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilâtından iki temsilci,

b) Adayın kayıtlı bulunduğu meslekî teşekkülden üç temsilci,

c) Ticaret ve Sanayi Odasından bir temsilci,

(Ticaret ve Sanayi Odasının ayrı, ayrı kurulduğu yerlerde ilgili oda temsilcisi)

2. Ustalık imtihan kurullarında bu kanunun 30 ncu maddesinin üçüncü fıkrası ve bentlerinde zikri geçen kimseler görev alamazlar.

MADDE 36. — Teklifin 35 nci maddesi komisyonumuzca 36 ncı madde olarak kabul edilmiştir.

MADDE 37. — İmtihanı kazanan kalfalara ustalık ehliyetnamesi verilir. Ehliyetnamenin şekli Millî Eğitim Bakanlığınca tesbit olunur. Ehliyetname imtihan kurulu üyeleri tarafından imzalandıktan sonra valilikçe onaylanır.

Kalfalık ehliyetnameleri de aynı usul ve esaslar dairesinde tanzim, imza ve onaylanır.

MADDE 38. — 1. — Ustalık ehliyetnamesi, sahibinin o sanatta tam mânasıyla ehil oldu-

(Hükümetin Teklifi)

(usta) unvanını taşıyabileceğini bildiren bir belgedir. Bu belgeye sahibolmayanların (usta) unvanı ile çalışmalarını ve çalıştırılmaları yasaktır.

2. Ancak, usta ehliyetnamesine sahibolanlar müstakilen iş yapmak üzere işyeri açabilir. İşyeri açan ustalar ehliyetnamelerini işyerine asmakla zorunludurlar.

3. 507 sayılı Kanuna tabi işyerlerinde kalfa olarak çalışan ve ustalık belgesi alan kimseler, müstakil bir işyeri açma halleri dışında, çalıştıkları yerden ayrılmaları bu kanunun 32 nci maddesi hükümlerine tabidir.

MADDE 38. — Yabancı memleketlerden alınmış olan kalfalık, ustalık, veya dengi belgelerin muadeleti Millî Eğitim Bakanlığınca karara bağlanır.

MADDE 39. — Kalfa ve usta imtihan kurullarına seçilecek üyelerin nitelikleri, görev süreleri ile kalfa ve usta olacakların imtihan şekil ve usulleri, imtihanda başarı derece ve şartları, imtihan hakları, zamanları, yerleri ve sair hususları Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikte belirtilir.

MADDE 40. — İmtihan yönetmeliği hükümlerinin ihlâli veya imtihan kurulları üyelerinin görevlerini kötüye kullanmaları halinde Millî Eğitim Bakanlığı imtihanı iptal eder ve en kısa bir süre içinde yenilenmesini sağlar.

MADDE 41. — Kalfalık ve ustalık imtihanları ile ilgili idari masraflar, Millî Eğitim Bakanlığı bütçesine konacak tahsisattan karşılanır ve giderlerin ne suretle yapılacağı bir yönetmelikle tesbit olunur.

MADDE 42. — Bu kanuna göre usta unvanını alanlardan yapı kalfası olanların vasıfları, ne şekilde yetiştirilebilecekleri, yetkileri ve sorumlulukları Bayındırlık, İmar ve İskân ve Millî Eğitim bakanları tarafından müştereken hazırlanacak bir yönetmelikle hükümlendirilir.

(Hükümetin Teklifi)

ğunu ve (usta) unvanını taşıyabileceğini bildiren bir belgedir. Bu belgeye sahibolmayanların (usta) unvanı ile çalışmalarını ve çalıştırılmaları yasaktır.

2. — Ancak, ustalık ehliyetnamesine sahibolanlar müstakilen iş yapmak üzere işyeri açabilir. İşyeri açan ustalar ehliyetnamelerini işyerine asmakla zorunludurlar.

3. — 507 sayılı Kanuna tabi işyerlerinde kalfa olarak çalışan ve ustalık belgesi alan kimseler, müstakilen bir işyeri açma halleri dışında, çalıştıkları yerden ayrılmaları bu kanunun 33 ncü maddesi hükümlerine tabidir.

MADDE 39. — Yabancı memleketlerden alınmış olan kalfalık, ustalık, veya dengi belgelerin Yüksek Çıraklık Kurulunun mütalâası alınarak muadeleti Millî Eğitim Bakanlığınca karara bağlanır.

MADDE 40. — Kalfalık ve ustalık imtihanı kurullarına seçilecek üyelerin nitelikleri, görev ve süreleri ile kalfa ve usta olacakların imtihan şekil ve usulleri, imtihanda başarı derece ve şartları, imtihan hakları, zamanları, yerleri ve sair hususlar Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirtilir.

MADDE 41. — Teklifin 40 nci maddesi komisyonumuzca 41 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 42. — Kalfalık ve ustalık imtihanları ile ilgili idari masraflar 27 nci maddeye göre Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesine konacak tahsisattan karşılanır ve giderlerin ne suretle yapılacağı bir yönetmelikle tesbit olunur.

MADDE 43. — Bu kanuna göre usta unvanını alanlardan yapı kalfası olanların vasıfları, ne şekilde yetiştirilebilecekleri, yetkileri ve sorumlulukları Bayındırlık, İmar ve İskân ve Millî Eğitim Bakanlıkları tarafından müştereken hazırlanacak bir yönetmelikle tesbit olunur.

(Hükümetin Teklifi)

V - BÖLÜM

Mahallî çırak yetiştirme komiteleri

MADDE 43. — 1. Bu kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç 6 ay içinde Millî Eğitim ve Çalışma bakanlıklarının lüzum göreceği yerlerde bu kanuna tabi sanatlar için mahallî çırak yetiştirme komiteleri kurulur.

2. Komite bir başkanla, üçü işçileri ve üçü işyeri sahiplerini temsil etmek üzere 7 asil ve biri işçi biri işyeri sahibi iki yedek üyeden teşekkül eder. İşçi ve İşyeri sahibi üyeler o yerdeki teşekküllerince seçilir. Bu gibi teşekküller yoksa seçim o yere en yakın yerdeki teşekküller tarafından yapılır. Komite başkanını ile yardımcısını işçi ve işyeri sahibi teşekküllerin gösterecekleri ikişer aday arasından mahallin en büyük mülkiye âmiri tarafından seçilir.

3. Millî Eğitim Bakanlığının çırak yetiştirme komiteleri kurulmasına karar verdiği yerlerde, 507 sayılı Kanun kapsamına giren işyerlerindeki çırakları yetiştirmek için ikinci fıkrada zikri geçen komitelerden ayrı olarak mahallî esnaf ve sanatkârlar dernekleri birliği Başkanlar meclisince seçilecek 6 asil ve 6 yedek üyeden teşekkül etmek üzere bir çırak yetiştirme komitesi, kurulur. Komitenin başkanı mahallî birlik başkanıdır. Bu komitenin görev ve yetkileri 507 sayılı kanuna tabi işyerlerinde çalışan çırakları yetiştirmek olmakla beraber, çalışma tarz ve esasları ikinci fıkradaki komite için Millî Eğitim Bakanlığınca tesbit edilen esaslara tabidir.

4. Gerekirse, komite toplantılarına başkanın isteği ile müşavir üyeler de alınabilir.

MADDE 44. — Mahallî çırak yetiştirme komiteleri aşağıdaki görevleri de görürler :

1. Bu kanun ile bu kanuna göre hazırlanacak yönetmelik hükümlerini ve çırak yetiştirme programlarının sanatları alanına taallük ettiği nisbette uygulanmasını sağlamak, kontrol ve murakabe etmek,

2. Çırağın ustasından sonra en yakın rehber ve müşaviri sıfatı ile, onun mesaisini muntazaman kontrol ve murakabe altında bulundurmak, gördüğü eksik ve aksak taraflara dik-

(Geçici Komisyonun değişikliği)

BÖLÜM - V

Teşkilât

MADDE 44. — Yüksek Çıraklık Kurulu, aşağıdaki kurumların temsilcilerinden teşekkül eder.

1. Millî Eğitim Bakanlığı Meslekî ve Teknik Öğretim Müsteşarı,

2. Millî Eğitim Bakanlığı İnsangücü Eğitimi Genel Müdürlüğü,

3. Sanayi Bakanlığı Küçük Sanatlar Dairesi Başkanlığı,

4. Çalışma Bakanlığı Bakanlık temsilcisi,

5. Ticaret Bakanlığı Bakanlık temsilcisi,

6. Devlet Plânlama Teşkilâtından bir temsilcisi,

7. Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyon Başkanı,

8. Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği temsilcisi,

9. En büyük İşçi Sendikaları Konfederasyonu temsilcisi,

MADDE 45. — Kurulun Başkanı Millî Eğitim Bakanlığı Meslekî Teknik Öğretim Müsteşarıdır. Kurulun sekreterlik işleri Millî Eğitim Bakanlığı insangücü Eğitimi Genel Müdürlüğüne yürütülür.

(Hükümetin Teklifi)

katini çekme işine ve teorik derslere devam etmesini sağlamak, sanatını bütün icaplarıyla öğrenebilmesi için gereken her türlü tavsiye, irşat ve rehberlikte bulunmak ve icabında şahsi ve ailevi müşkülleri ile meşgul olmak,

3. İşyeri sahibinin rehber ve yardımcısı sıfatıyla ona bu kanunun çıkarılması ile ilgili olarak her türlü teknik yardım ve tavsiyelerde bulunmak,

4. Çırakla işyeri sahibi veya kanuni temsilcisi arasında çıkabilecek her türlü idari ve teknik anlaşmazlıkları gidermeye çalışmak,

5. Kalfalık imtihanı taliplerini tesbit edip ilgililere bildirmek.

6. Çırakların imal ettikleri eşyanın teşhiri için sergiler tertip ve çıraklığı üstün başarı ile bitirip kalfa olanlara merasimle belge ve mükâfatlar tevzi etmek suretiyle modern çıraklık sisteminin faydalarını gerek halk ve gerekse ilgililerce daha iyi anlaşılmasına ve takdir edilmesine çalışmak ve bu suretle çıraklık müessesesi ve sisteminin yerleşip yayılmasına gayret etmek,

7. Bütün görev ve faaliyetlerini Millî Eğitim ve Çalışma bakanlıklarının mahalli teşkilâtı ile tam bir ahenk ve işbirliği halinde yürütmek ve tatbikatta görülen aksaklık vesair hususlarda tekliflerde bulunmak,

8. Görevleri esnasında işyerine ait edindikleri ticari sırları söylememek.

MADDE 45. — Mahallî çırak yetiştirme komiteleri tercihan normal mesai saatleri dışında ve en az ayda bir defa üyelerin çoğunluğu ile toplanır. Bunun dışında lüzum hâsıl oldukça başkanın veya üyelerden yarısından fazlasının çağrısı ile de toplanabilir. Kararlar çoğunlukla alınır.

MADDE 46. — Toplantıya katılan komite başkan veya başkan yardımcısı ile üyelerine ve müşavir üyelere bunların kamu hukuku veya özel hukuk hükümlerine tabi yerlerde veya işlerde çalışıp çalışmadıklarına bakılmaksızın yollukları ile huzur hakları çalışma ve Millî Eğitim Bakanlığı bütçelerine bu maksatla konacak ödenekten ödenir. Komitelerin büro işleri Millî Eğitim Bakanlığı teşkilâtının o mahaldeki en yüksek derece ve mevkiideki temsilcisi tarafından tesbit edilecek mahalde yürütülür.

(Geçici Komisyonun Değiştirisi)

MADDE 46. — Kurul en az ayda bir başkanın çağrısı ile, veya lüzumu halinde üyelerden beşinin isteği üzerine toplanır. Kurul gündemdeki konuları görüşerek karara bağlar. Kararlar çoğunlukla alınır.

MADDE 47. — Yüksek Çıraklık Kurulu aşağıdaki işleri görür :

1. Gerek bu kanun gerekse bu kanuna göre çıkarılacak olan yönetmelikler hükümlerinin uygulanmasını, kontrol ve denetlenmesini ve bu amaçla diğer Bakanlık ve kuruluşlarla işbirliğini sağlamak,

2. Çırağın, kalfanın ve ustanın yetiştirilmesi, imtihanlarının yapılması, imtihan komisyonlarının kurulması ve çalışması, Bakanlık Bütçesinden ve dışardan sağlanacak ödenekle-

(Hükümetin Teklifi)

MADDE 47. — Komite üyeleri, komitenin çalışma tarzı ve faaliyeti ile ilgili hususlar Millî Eğitim ve Çalışma bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak yönetmeliğin komitelere ait bölümünde belirtilir.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

rin harcama usullerinin tesbitini ve diğer hususları gösteren yönetmelikleri hazırlamak ve Millî Eğitim Bakanlığınca sunmak.

3. Lüzumu halinde gerekli göreceği kısa ve uzun süreli ihtisas komisyonları kurmak ve onların çalışmalarını değerlendirmek,

4. Çıraklık sözleşmelerinin modelini hazırlamak,

5. Mesleklere ve kademelere göre imtihan günlerini, yerlerini ve usullerini tesbit etmek,

6. Bu kanun hükümlerini yerine getirmek üzere gerekli diğer işleri yapmak,

MADDE 48. — Yüksek Çıraklık Kurulunun uygun göreceği yerlerde bu kanunun yayımı tarihinden itibaren en geç 6 ay içinde Millî Eğitim Bakanlığınca Mahallî Çıraklık Eğitimi komiteleri kurulur. Bu komiteler aşağıdaki kurumların temsilcilerinden teşekkül eder.

1. Millî Eğitim Müdür ve Temsilcisi,

2. Esnaf ve Sanatkârlar Dernekleri Birliği Başkanı,

3. Mahallî Esnaf ve Sanatkârlar Dernekleri Birliği Başkanlar Meclisince seçilecek üç temsilci,

4. Ticaret ve Sanayi Oda Temsilcisi,

5. Millî Eğitim Müdürlüğünce meslek okullarından seçilecek bir temsilci,

MADDE 49. — Çıraklık Eğitimi Komitesinin birinci başkanı Millî Eğitim Müdürü, ikinci başkanı mahallin birlik başkanıdır. Gerekirse komite toplantılarına başkanın isteği ile müşavir üyeler de alınabilir.

MADDE 50. — Çıraklık Eğitimi Komitesi, gerekli gördüğü hallerde meslek komiteleri ile ihtisas komiteleri kurarak meslekin gelişmesini sağlamaya çalışır.

MADDE 51. — Toplantıya katılan komite başkan ve ikinci başkanı ile üyelere ve müşavir üyelere bunların kamu hukuku veya özel hukuk hükümlerine tabi yerlerde veya işlerde çalışıp, çalışmadıklarına bakılmaksızın yollukları memur olmayanlar için huzur hakları Millî Eğitim Bakanlığınca bütçesine bu maksatla konacak ödenekten ödenir. Komitelerin büro işleri Millî Eğitim Bakanlığınca Teşkilâtının o mahaldeki en yüksek derece ve mevkiideki idari temsilcisi tara-

(Hükümetin Teklifi)

IV - BÖLÜM

Cezai hükümler

MADDE 48. — 16 ncı maddedeki çıraklık sözleşmesini zamanında yapmayan veya 17 ncı maddeye göre çırağa ücret ödemiyen veyahut 15 ncı maddedeki esaslar dairesinde çırağa yıllık ücretli izin vermiyen işyeri sahibi veya kanuni temsilcisi (100) Tl. dan (250) Tl. ya çırağı 13 ncü maddede belirtilen çalışma saatlerinden fazla çalıştıran veya ona fazla mesai yaptıran işyeri sahibi veya kanuni temsilcisi ile 31, 32 ve 37 ncı maddede zikri geçen hususlara riayet etmiyen taraflar (100) Tl. dan (500) Tl. ya kadar para cezası ile cezalandırılır.

Tekerrürü halinde cezalar iki kat hükmolunur.

MADDE 49. — Diğer kanunların çırak, kalfa ve ustalarla ilgili olup, bu kanun hükümlerine mütenazır olan hükümleri bu kanunun tatbik edileceği sanatlarda uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDE 1. — Aşağıdaki şartlara haiz bulunanlar bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içinde açılacak kalfalık ve ustalık imtihanlarına girmeye mecburdurlar.

1. Kalfalık imtihanına girebilmek için :

a) İmtihana girecekleri sanatta, o sanat için bu kanunla tesbit edilen çıraklık süresinin en az 1,5 misli çalışmış olduklarını usulüne uygun olarak tevsik etmek,

b) Okur - yazar olmak,

2. Ustalık imtihanına girebilmek için :

a) İmtihana girecekleri sanatta, o sanat için bu kanunla tesbit edilen çıraklık ve kalfalık süreleri toplamının en az bir buçuk misli çalışmış olduklarını usulüne uygun olarak tevsik etmek,

b) Okur - yazar olmak,

(Geçici Komisyonun teğisti)

fından tesbit edilecek mahalde yürütülür. Bu ödeneklerin miktarı Maliye ve Millî Eğitim bakanlıklarınca tesbit edilir.

MADDE 52. — Komite üyeleri, komitenin çalışma tarzı ve faaliyeti ile ilgili hususlar Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanacak yönetmeliğin komitelere ait bölümünde belirtilir.

BÖLÜM - IV

Cezai Hükümler

MADDE 53. — 16 ncı maddedeki çıraklık sözleşmesini zamanında yapmayan veya 13 ncü maddeye göre çırağa ücret ödemiyen veyahut 15 ncı maddedeki esaslar dairesinde çırağa yıllık ücretli izin vermiyen işyeri sahibi veya kanuni temsilcisi 100 liradan 250 liraya, çırağı 14 ncü maddede belirtilen çalışma saatlerinden fazla çalıştıran işyeri sahibi veya kanuni temsilcisi ile 21, 31, 33 ve 38 ncı madde zikri geçen hususlara riayet etmiyen kimseler 100 liradan 500 liraya kadar para cezası ile cezalandırılır. Tekerrürü halinde cezalar iki kat hükmolunur.

MADDE 54. — Diğer kanunların çırak, kalfa ve ustalarla ilgili olup bu kanun hükümlerine mütenazır olan hükümleri bu kanunun tatbik edileceği sanatlarda uygulanamaz.

GEÇİCİ MADDE 1. — Aşağıdaki şartları haiz bulunanlar bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç yıl içinde açılacak kalfalık ve ustalık imtihanlarına girmeye mecburdurlar.

1. Kalfalık imtihanına girebilmek için :

a) İmtihana girecekleri sanatta, o sanat için bu kanuna göre tesbit edilecek çıraklık süresinin en az 1,5 misli çalışmış olduklarını usulüne uygun olarak tevsik etmek,

b) Okur - yazar olmak,

2. Ustalık imtihanına girebilmek için :

a) İmtihana girecekleri sanatta, o sanat için bu kanuna göre tesbit edilecek çıraklık ve kalfalık süreleri toplamının en az 1,5 misli çalışmış olduklarını usulüne uygun olarak tevsik etmek,

b) Okur - yazar olmak,

(Hükümetin Teklifi)

GEÇİCİ MADDE 2. — Yapılacak kalfalık ve ustalık imtihanlarında başarı gösterenlere usulüne göre (kalfalık belgesi) veya (ustalık ehliyetnamesi) verilir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar mevcut mevzuat esasları dairesinde kalfalık belgesi ve ustalık ehliyetnamesi almış bulunanların belge ve ehliyetnameleri kalfalık veya ustalık imtihan kurullarınca uydukları derecelere göre değiştirilir.

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte meslek ve sanatını bizatihi usta durumunda yönetenlerden en az 10 sene çalışmış olanlara usta ehliyeti imtihansız olarak verilir. Ancak durumlarının meslekî teşekküllerden alınacak ve çıraklık komitesinde uygun bulunacak bir belge ile tevsiki şarttır.

MADDE 50. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 51. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

(Geçici Komisyonun Değiştirisi)

GEÇİCİ MADDE 2. — Yapılacak kalfalık ve ustalık imtihanlarında başarı gösterenlere usulüne göre (kalfalık belgesi) veya (ustalık belgesi) verilir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar mevcut mevzuat esasları dairesinde kalfalık ve ustalık belgeleri almış bulunanların belgeleri kalfalık ve ustalık imtihan kurullarınca uydukları derecelere göre değiştirilir.

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte meslek ve sanatını bizatihi usta durumunda yönetenlerden en az 5 sene çalışmış olanlara usta ehliyeti imtihansız olarak verilir. Ancak durumlarının meslekî teşekküllerden alınacak ve Çıraklık Eğitimi Komitesince uygun bulunacak bir belge ile tevsiki şarttır.

MADDE 55. — Teklifin 50 nci maddesi Komisyonumuzca 55 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 56. — Teklifin 51 nci maddesi Komisyonumuzca 56 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.